

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

เครือข่ายสินค้าสัมปลดสาร: กรณีศึกษาบ้านสันดินแดง

ตำบลแม่สุ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน

นางสาวมนทรา ยิ้มสมาน

ปริญญา

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ภูมิศาสตร์)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร.สันฐิตา กาญจนพันธ์ ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูศักดิ์ วิทยภัค กรรมการ

บทคัดย่อ

การผลิตสินค้าเกษตรในยุคโลกาภิวัตน์เกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคลและเงื่อนไขการผลิตต่างๆ อย่างซับซ้อนในลักษณะเครือข่ายการผลิต ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน การผลิตสัมปลดสารก็เป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายที่มีผู้กระทำการอยู่เป็นจำนวนมาก วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาสี่ประการ ประการแรกคือ เพื่อศึกษาเครือข่ายสินค้าและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตสัมปลดสารทุกขั้นตอนของการผลิตสัมปลดสาร ประการที่สองเพื่อศึกษาการผสมผสานความรู้ด้านการเกษตรสมัยใหม่กับความรู้ท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกสัมปลดสารที่สามเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของการเข้าถึงทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกันของผู้กระทำการในเครือข่าย และประการสุดท้ายเพื่อวิเคราะห์การนิยามความหมาย “คุณภาพ” โดยกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เกษตรกร รัฐ โรงงานคัดแยกและเคลือบผิวส้ม และผู้บริโภค และกระบวนการสร้าง “คุณภาพ” ของเกษตรกร งานวิจัยนี้ศึกษากลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสัมปลดสารพิชชีวิตพอเพียงบ้านสันดินแดง ตำบลแม่สุ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมดจำนวน 25 ราย โดยใช้วิธีการศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึกและใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่นประกอบด้วยเจ้าหน้าที่รัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลข่าวสารหรือการสนับสนุนด้านการเกษตรแก่เกษตรกรในพื้นที่ศึกษา รวมทั้งใช้วิธีการสุ่มสัมภาษณ์ผู้บริโภค รวม 60 ราย ทั้งในตัวเมืองฝางและอำเภอเมืองเชียงใหม่ สถิติเชิงพรรณนา ที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ การแจกแจงความถี่และตารางไขว้

ผลการศึกษามีสี่ประการคือ ประการแรก รูปแบบการผลิตสัมปลดสาร มีรูปแบบการผลิตคล้ายคลึงกับการผลิตส้มโดยทั่วไป เกษตรกรเริ่มต้นผลิตผ่านผู้กระทำการที่เป็นมนุษย์ อาทิเช่น แรงงาน ตัวแทนจำหน่ายกิ่งพันธุ์ ผู้ประกอบการขนส่ง พ่อค้าคนกลาง ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก ผู้บริโภค และเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งผู้กระทำการที่ไม่ใช่มนุษย์ อาทิเช่น นโยบาย กฎเกณฑ์และข้อบังคับในการผลิต ในเรื่องความปลอดภัย เรื่องการตลาดและเรื่องคุณภาพ เทคโนโลยีทางการเกษตร ปัจจัยนำเข้า หนังสือ เอกสาร รายงานต่าง ๆ และความรู้ท้องถิ่น

ประการที่สอง ผู้กระทำการแต่ละกลุ่ม ในเครือข่าย จะมีอำนาจในการเข้าถึงทรัพยากรแตกต่างกันตามช่วงเวลาและผู้กระทำการกลุ่มอื่นที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย ผู้กระทำการที่มีอำนาจมากย่อมสามารถขับเคลื่อนเครือข่าย ความสามารถในการเข้าถึงความรู้เรื่องเทคโนโลยีทางการเกษตรของเกษตรกรมีค่อนข้างน้อย โดยพบว่าตลาดของสัมปลดสารยังไม่เป็นที่รู้จักกันในวงกว้าง ผลผลิตมักถูกขายอยู่ในตลาดทั่วไป เพราะไม่ได้มีตลาดมารองรับผลผลิตสัมปลดสาร และการเข้าถึงผู้มีอำนาจได้ส่งผลทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงทรัพยากรในส่วนต่าง ๆ ได้มากขึ้น

ประการที่สาม เกษตรกรได้ปรับใช้ความรู้ในเรื่องการผลิตและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ความรู้ถูกสร้างขึ้นสัมพันธ์กับสถานะทางสังคม ผู้ที่มีอำนาจมากกว่าอาจมีอิทธิพลในการชักจูงให้ผู้คนคล้อยตามความรู้ที่พวกเขาสร้างขึ้นได้ง่ายกว่าบุคคลที่มีสถานะทางสังคมด้อยกว่า โดยเกษตรกรมักเชื่อในคำแนะนำของเจ้าหน้าที่รัฐหรือบุคลากรจากหน่วยการศึกษาที่ได้เข้ามาให้ความรู้มากกว่าเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน โดยอาจมีการโต้เถียงกัน การแข่งขันกันและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ก่อให้เกิดการผสมผสานความรู้ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ แลกเปลี่ยนกัน เกิดเป็นความรู้ชุดใหม่ที่นำมาใช้ในกระบวนการผลิต

ประการสุดท้าย การนิยามความหมายคำว่าคุณภาพของสัมปลดสารมีความแตกต่างกันในผู้กระทำการแต่ละกลุ่ม โดย เกษตรกรระบุว่า สัมปลดสารเป็นสัมที่ได้มีความสวยงามในรูปลักษณะภายนอกเหมือนสัมทั่วไป เพราะเพิ่มการใช้สารสกัดจากธรรมชาติและลดการใช้สารเคมี ในขณะที่เดียวกันเจ้าหน้าที่ของรัฐก็มีการนิยามโดยใช้มาตรวัดทางวิทยาศาสตร์ที่พิจารณาจากลักษณะภายนอกของผลผลิต คล้ายคลึงกับแรงงานและพ่อค้าคนกลาง ในโรงงานคัดแยกและเคลือบผิวส้ม สำหรับผู้บริโภคที่นิยามคุณภาพด้วยรูปลักษณะภายนอก สถานที่ขาย และอาจจะพิจารณารับประกันสินค้าที่ได้จากภาครัฐเข้ามาเสริมด้วย โดยความสัมพันธ์ในเครือข่ายสินค้าสัมปลดสารมีลักษณะเฉพาะถิ่น เปลี่ยนแปลงตามเวลา สถานที่และผู้กระทำการที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย

Thesis Title	A Commodity Network of Chemical-Free Tangerine: A Case Study of San Din Daeng Village, Mae Sun Sub-district, Fang District, Chiang Mai Province	
Author	Miss Monthira Yimsaman	
Degree	Master of Science (Geography)	
Thesis Advisory Committee	Lecturer Dr. Santita Ganjanapan	Chairperson
	Assistant Professor Dr. Chusak Wittayapak	Member

ABSTRACT

Agricultural production in the era of globalization has impacted profoundly across many groups of people and altered production activities through the development of complex production network connections. The actors involved in chemical-free tangerine production are part of a large actor-network. There are four objectives to this thesis: 1) to study the commodity network and all actors involved throughout the entire process of chemical-free tangerine production; 2) to study the integration of modern agriculture and local knowledge techniques in the management of chemical-free tangerine agriculturists; 3) to analyse the unequal power relations in terms of resource access among the actors involved in the network; and lastly 4) to analyse the definition of quality from the perspective of four groups of actors: agriculturists, government officials, the waxing factories and consumers, and also the “quality” construction process used by agriculturists. This research focuses on 25 orchard growers who are members of the ‘chemical-free tangerine and sustainable life in San Din Daeng village’ community enterprise, in Mae Sun Sub-district, Fang District, Chiang Mai Province. The study methods used were comprised of a specifically designed questionnaire, in-depth interviews and participant observation. The sample of respondents included government officials, those related to giving agricultural information or agricultural support to agriculturists in the study area, plus a random selection of 60 customers in both Fang and Maung Districts. Descriptive statistics were used in the analysis, such as percentages, frequency distribution and cross-tabulations.

The study produced four results. Firstly, the pattern of chemical-free tangerine production is quite similar to tangerine production in general. Agriculturists who start producing

use a variety of “human actors” such as laborers, breed-branch suppliers, transportation operators, mediator merchants, wholesalers, retailers, consumers and government officials. They also use “non-human actors” such as policies, rules and production restrictions, markets, safety and quality procedures, agricultural technology, suppliers, books, documents, reports and local knowledge.

Secondly, actors in each group in the network have the power to access different resources at different periods of time, as well as other actor groups that they interact with. Actors with high levels of authority drive the network; however the level of knowledge in terms of access to agricultural technology is less for the agriculturalists. As I found, the chemical-free tangerine market is not broadly known about. The products are sold in general markets, because there is no specific market to support chemical-free tangerines, and authority leads agriculturalists to be able to access resources more in some parts of the process than others.

Thirdly, agriculturalists have adapted their knowledge on production systems and the use of resources, and the level of knowledge is related to social status. Powerful actors are able to influence and induce others to comply with the knowledge they have constructed more easily than those who lack power. Agriculturalists often believe the advice of government officers or personnel from the education unit, who come to impart knowledge much more than the friends of the agriculturalists. Controversy, competition and advocacy establish knowledge integration through a synthesis and exchange process, constructing a new set of knowledge that is then used in the production process.

Lastly, the definition of a chemical-free tangerine’s quality is different for each actor. For the agriculturalists, chemical-free tangerines are not as beautiful as the tangerines sold in general markets because of the use of natural extracts and a reduction in the use of chemical substances. At the same time, government officials define the quality using scientific measurements that look at the outer appearance of the product, similar to laborers and merchants at the sorting and waxing factory. For consumers, they define a quality by looking at its outer appearance and by taking into account whether the selling place includes a guarantee from the relevant government sector. Thus, the relationships within the chemical-free tangerine network vary across places, and change in terms of the time, place and actors involved.